

DE VICEMINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING EN VLAAMS MINISTER VAN ONDERWIJS
 DE VLAAMSE MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN
 DE VLAAMSE MINISTER VAN WERK, ECONOMIE, INNOVATIE EN SPORT
 EN DE VLAAMS MINISTER VAN CULTUUR, MEDIA, JEUGD EN BRUSSEL

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: **De bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector**

Bijlagen:

- Bijlage 1: Overzicht acties en maatregelen in het kader van de bevordering en bescherming van de integriteit van minderjarigen in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector (2012-2015);
- Bijlage 2: Sectorspecifieke acties en maatregelen in het kader van de bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige (2014-2019).

1. SITUERING

Geweld op kinderen en jongeren vormt een ernstige schending van hun recht op ontwikkeling en op de voor hun welbevinden noodzakelijke zorg en bescherming.

Het rapport "Geweld, gemeld en geteld" van het Kinderrechtencommissariaat (2011) leert ons dat minderjarigen vaak geconfronteerd worden met situaties waarin zij slachtoffer zijn van fysiek, psychisch of seksueel geweld. Geweld op minderjarigen manifesteert zich niet alleen in het thuismilieu maar ook in de school, de jeugd- en de sportsector. Daarnaast kwam de voorbije jaren ook misbruik in een therapeutische relatie of in een zorgcontext in beeld. Kenmerkend voor al deze situaties is dat geweldplegers veelal personen zijn die een zekere verantwoordelijkheid hebben over minderjarigen of er een vertrouwensrelatie mee hebben of macht/gezag uitoefenen over het kind.

Daarnaast duiken verontrustende cijfers op van diverse vormen van geweld tussen kinderen en jongeren onderling. Zo blijken jongeren vaker het slachtoffer te worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag door leeftijdgenoten dan door volwassenen. Kinderen en jongeren worden dubbel zo vaak geconfronteerd met een vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag als volwassenen. De laatste jaren duiken daarbij nieuwe

fenomenen op van seksueel grensoverschrijdend gedrag en misbruik via internet (cfr. grooming, sexting en sexual extortion.)

Kinderen en jongeren worden ook vaker het slachtoffer van fysiek en psychisch geweld dan van seksueel grensoverschrijdend gedrag en misbruik. Zo zouden in de Vlaamse scholen volgens het Vlaams Netwerk "Kies Kleur tegen Pesten" jaarlijks meer dan 30 000 jongeren op één of andere manier gepest worden. Ook in de jeugd- en de sportsector wordt men geconfronteerd met de problematiek van (cyber)pesten. Onderzoek wijst bovendien op de samenhang tussen pestsituaties en andere problemen.

Met haar memorandum in 2014 trok de Vlaamse Scholierenkoepel voor het thema 'pesten' aan de alarmbel. Ze vond gehoor bij de Vlaamse Onderwijsraad wat leidde tot het advies op eigen initiatief van 22 januari 2015 met een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak als belangrijke aanbeveling.

Deze vaststellingen nopen tot een verruimde beleidsaandacht waarbij niet alleen gefocust wordt op de bevordering en bescherming van de seksuele integriteit maar ook op de fysieke en psychische integriteit van kinderen en jongeren. Deze drie vormen van integriteit staan immers niet los van elkaar. Een adequaat integriteitsbeleid vertrekt daarom van dezelfde uitgangspunten voor alle vormen van geweld.

De preventie en aanpak van fysiek, psychisch en seksueel geweld op minderjarigen vraagt om een breed engagement waarin zowel aandacht gaat naar kwaliteitsbevordering, sensibilisering, preventie als naar een adequaat en gepast reactiebeleid. We kiezen met de Vlaamse Regering dan ook resoluut voor een beleidsdomein-overschrijdende aanpak en hernieuwen en versterken de doelgerichte samenwerking tussen de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport. Bijzondere aandacht gaat daarbij naar een krachtdadige, duurzame, confronterende maar niet-repressieve aanpak van pestgedrag in al zijn vormen.

Sinds de mededeling aan de Vlaamse Regering van 23 september 2011 door de toenmalige Vlaamse ministers bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport en sinds de ondertekening van de engagementsverklaring ter bescherming van de seksuele integriteit van de minderjarige door de betrokken sectoren op 29 februari 2012 in het Vlaams Parlement, werden reeds heel wat belangrijke stappen gezet in de preventie en aanpak van seksueel geweld. Dat geldt ook voor wat de preventie en geïntegreerde aanpak van (cyber)pesten betreft. Sinds de mededeling van de Vlaamse minister van Onderwijs aan de Vlaamse Regering van 6 maart 2015 werden reeds heel wat acties opgezet.

Een overzicht van de reeds genomen acties en maatregelen ter bevordering en bescherming van de integriteit van minderjarigen in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector in de periode 2012-2015 is opgenomen in bijlage 1.

2. REFERENTIEKADERS

Gelet op het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind van 20 november 1989;

gelet op de slotbeschouwingen van het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (juni 2010) bij het gecombineerde derde en vierde periodiek rapport van België betreffende het kinderrechtenverdrag, meer bepaald de nrs. 39-43 (burgerrechten en vrijheden), 48-49 (misbruik en verwaarlozing) en 68-69 (pesten);

gelet op de verbintenissen in het kader van het Verdrag van de Raad van Europa ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik (Lanzarote, 2007) en het programma "Building a Europe for and with children" en op het feit dat de Raad van Europa op 12 mei 2015

18 november heeft uitgeroepen tot Europese dag ter bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik;

gelet op de resolutie van het Vlaams Parlement van 2 april 2014 betreffende "de erkenning van slachtoffers van historisch geweld en misbruik in jeugd- en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en het omgaan met geweld in het algemeen";

gelet op het protocol kindermishandeling dat op 20 mei 2014 werd afgesloten tussen de ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Justitie en Binnenlandse Zaken;

gelet op het rapport "Knelpunten en aanbevelingen inzake de aanpak van seksueel geweld" van het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (2014);

gelet op de mededeling van de Vlaamse ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport inzake de aanpak van geweld op kinderen, in het bijzonder kindermisbruik (VR 2011 2309 MED.0456);

gelet op het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2015-2019 (Vlaamse Regering, 17 juli 2015);

gelet op het Regeerakkoord, de Beleidsnota's en de Beleidsbrieven WVG, Onderwijs, Jeugd en Sport;

gelet op het advies van de Vlaamse Onderwijsraad over de preventie en de aanpak van pesten op school (22 januari 2015);

gelet op de mededeling van de Vlaamse minister van Onderwijs aan de Vlaamse Regering inzake de preventie en aanpak van pesten op school (VR 2015 0603 MED.0129/1BIS);

gelet op de reeds genomen maatregelen in de afgelopen jaren rond de bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van minderjarigen;

engageren de Vlaamse ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport zich om samen met de partners op het terrein en, waar aangewezen, in onderlinge samenwerking en afstemming, duurzaam werk te maken van (beleids)acties die de fysieke, psychische en seksuele integriteit van kinderen en jongeren bevorderen en beschermen. Daarbij wordt vertrokken vanuit onderstaande gemeenschappelijke uitgangspunten.

3. GEMEENSCHAPPELIJKE UITGANGSPUNTEN

Het is onze expliciete bekommernis om voor kinderen en jongeren een leer- en leefomgeving te creëren waarin zij zich op fysiek, psychisch, relationeel en seksueel vlak kunnen ontwikkelen en ontplooien. We willen ertoe bijdragen dat zij kunnen uitgroeien tot personen die op een positieve, respectvolle, evenwichtige en verantwoordelijke manier omgaan met hun seksualiteit, hun leeftijdgenoten, vrienden en hun dagdagelijkse contacten op school, in de jeugd- en de sportsector en in instellingen waar kinderen en jongeren kunnen verblijven.

We keuren alle vormen van schendingen van de integriteit van kinderen en jongeren volmondig af.

Kinderen en jongeren verdienen bescherming tegen elke vorm van geweld. Daarom willen we de problematiek blijvend bespreekbaar maken en situaties van (vermoedelijk) geweld doeltreffend aanpakken. In de jeugdhulp en de kinderopvang en in onderwijs, de jeugd- en de sportsector moet daarom duidelijk zijn welk gedrag onaanvaardbaar is. Zowel preventie als adequaat omgaan met grensoverschrijdende situaties zijn in dit verband belangrijk. Speciale aandacht gaat daarbij naar de situatie van kinderen en jongeren in een hulp- of zorgcontext, uitgaande van de vaststelling dat zij dubbel zoveel kans lopen op geweld en misbruik.

We vinden het belangrijk dat kinderen en jongeren die slachtoffer zijn van geweld hun weg vinden naar passende hulp. We hebben daarbij oog voor het zoeken naar constructieve en duurzame oplossingen waarbij ook kinderen en jongeren zelf meewerken aan oplossingen.

4. BELEIDSLIJNEN EN ACTIES

We engageren ons om *lopende inspanningen te continueren en onze acties te evalueren*. Daarbij gaat veel aandacht naar vorming van professionals en vrijwilligers, de verspreiding en implementatie van ondersteunend materiaal, sensibilisering van de brede bevolking en specifieke sensibiliserende en ondersteunende acties naar kinderen en jongeren.

De omvang en de impact van geweld op kinderen en jongeren maken het ook noodzakelijk *verdere stappen te zetten in de preventie en aanpak* van de problematiek. De bundeling van krachten tussen de verschillende beleidsdomeinen en het realiseren van een transversale aanpak vormen daarbij belangrijke aandachtspunten. Daarom is een beleidsdomein-overschrijdende werkgroep "integriteit" in het leven geroepen die acties en maatregelen zal opvolgen, evalueren en desgewenst bijsturen met het oog op maximale afstemming en expertisedeling. Deze werkgroep wordt aangestuurd door het kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin met deelnemers uit de betrokken kabinetten en administraties, desgevallend aangevuld met experts op het terrein.

Concreet kiezen we ervoor om *afgestemd in te zetten op* volgende onderling *elkaar versterkende acties*:

- het opzetten en ontsluiten van wetenschappelijk onderzoek naar verschillende vormen van geweld;
- het bundelen en ontsluiten van informatie over de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige en alle vormen van geweld, te starten met (cyber)pesten, via een kennisplatform 'integriteit' als een gestructureerd samenwerkingsverband tussen bestaande organisaties;
- het uitbouwen en versterken van instrumenten en aanspreekpunten en -personen, waardoor kinderen en jongeren beter geïnformeerd worden over waar ze voor hulp en vragen terecht kunnen;
- het versterken van kinderen en jongeren om zelf problemen op te lossen via diverse methodieken, waaronder "peer support";
- het optimaliseren van klachtenprocedures;
- het verder inzetten op deskundigheidsbevordering van professionals en vrijwilligers in overleg met betrokken actoren uit de verschillende beleidsdomeinen.

Hieronder wordt aan de hand van vier clusters ingegaan op de gemaakte keuzes.

I. Kennisverruiming en kennisdeling

- Via wetenschappelijk onderzoek willen we zicht krijgen op de mate waarin Vlaamse kinderen en jongeren tussen 10 en 18 jaar geconfronteerd worden met geweld. Daarom wordt er vijfjaarlijks *kwantitatief onderzoek* opgezet naar de incidentie en prevalentie van geweld op kinderen en jongeren binnen het gezin, de school- en de vrije tijdscontext. Er wordt daarbij voortgebouwd op de ervaringen van het Kinderrechtencommissariaat met het onderzoeksrapport "Geweld, gemeld en geteld" (2011). Het departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin trekt dit onderzoek. De voorbereiding, uitvoering en evaluatie gebeurt in dialoog met het beleidsdomein Onderwijs en de beleidsvelden Jeugd en Sport.
- We bundelen informatie in een beleidsdomein-overstijgend kennisplatform "integriteit" met het oog op het ontsluiten van strategieën, methodes, instrumenten en interventies die kunnen bijdragen tot het verhogen van het welbevinden in het algemeen en tot het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag en misbruik in elke setting van welzijn, onderwijs, jeugd en sport in het bijzonder. We hebben daarbij oog voor de link tussen verschillende vormen van geweld en de noden en behoeften van professionals en vrijwilligers die geweld moeten voorkomen en aanpakken.
- Om het werken aan welbevinden en aanpak van pesten in een breder maatschappelijk en onderwijskundig kader te plaatsen werd recent in de schoot van de Vlaamse Onderwijsraad een Overlegplatform welbevinden opgericht.
- We gaan beleidsdomein-overschrijdend na hoe we gebruik kunnen maken van de opgedane expertise rond "peer support" en focussen daarbij, in een eerste fase, op de opgedane expertise in de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en Onderwijs en het beleidsveld Jeugd.

II. Algemene ondersteunende en sensibiliserende acties naar de brede bevolking

We maken maximaal gebruik van bestaande kanalen zodat kinderen en jongeren op een gebruiksvriendelijke en toegankelijke manier geïnformeerd worden over waar ze terecht kunnen met vragen en problemen rond verschillende vormen van geweld. Concreet ondernemen we onderstaande acties.

- We gaan na hoe we de communicatie naar minderjarigen kunnen versterken. Dat gebeurt in ieder geval in het kader van het kindvriendelijk maken van 1712 en de jaarlijkse sensibiliseringscampagne van de chatbox www.nupraatikerover.be
- We zetten verder in op een doeltreffend jeugdinformatiebeleid met de nadruk op kwaliteitsvolle informatie. Op basis van het decreet jeugd- en kinderrechtenbeleid van 2012 speelt de Ambrassade daarbij een centrale rol i.s.m. jeugd- en kinderrechtenorganisaties en andere actoren uit het veld. We maken met *de jongerengids* opnieuw werk van een generalistisch en vernieuwd informatieaanbod op papier op maat van 11-12 jarigen en van een online versie voor 12-plussers. We maken ook up-to-date informatiefolders en bieden via www.jongerengids.be antwoorden op maat van vragen van jongeren. Voorts voorziet <http://jeugdinfotheek.be> in een informatief en educatief aanbod gericht op kinderen en jongeren. We bekijken of het

(jeugd)informatiebeleid nog doeltreffender kan via de realisatie van *een communicatieplatform voor kinderen en jongeren*.

- We continueren in samenwerking met jeugd- en kinderrechtenorganisaties acties die gericht zijn op het informeren en vormen van kinderen en jongeren over hun rechten. Daarbij zal specifiek aandacht gaan naar de context van (cyber)pesten, relaties en seksuele vorming.
- We ondersteunen het Vlaams Netwerk in de organisatie van de Week "Kies Kleur tegen Pesten". Dat gebeurt o.m. via subsidiëring van dit initiatief door het beleidsdomein Onderwijs en het beleidsveld Jeugd. Jeugdorganisatie Tumult vormt daarbij de motor (zie ook www.praatoverpesten.be) en reikt bij de opening van de Week de "Pesten-dat-kan-niet!" prijs uit. Met de gehele sportsector worden in 2016 met de lancering van "Time-Out tegen pesten" vanaf die week acties en initiatieven genomen om te werken aan een kwaliteits-, preventie- en reactiebeleid rond pesten in de sport.
- We zetten verder in op sensibiliseringsacties m.b.t. andere vormen van grensoverschrijdend gedrag via de in de verschillende domeinen en sectoren aanwezige communicatiekanalen.

III. Adequat en gepast omgaan met de integriteit van minderjarigen en met grensoverschrijdend gedrag en misbruik van kinderen en jongeren in de betrokken sectoren

- We engageren ons om voorzieningen en organisaties verder te ondersteunen in het realiseren van een gericht proactief en reactief integriteitsbeleid door in te zetten op onderstaande acties.
 - Vorming m.b.t het "Vlaggensysteem" als beleidsinstrument en als instrument in het herkennen van signalen die kunnen wijzen op seksueel grensoverschrijdend gedrag.
 - Nagaan of specifieke doorvertalingen en/of aanpassingen nodig zijn van het Vlaggensysteem voor bepaalde sectoren.
 - Bieden van voldoende (na)zorg voor alle betrokkenen in een situatie van fysiek, psychisch of seksueel grensoverschrijdend gedrag of misbruik.
- In overleg met de betrokken actoren op het terrein gaan we na welke onderdelen uit het Raamwerk "Seksualiteit en Beleid" nopen tot verdere (vormings)acties.
- We onderzoeken in overleg met de federale overheid welke acties nodig zijn om de Vlaamse en federale regelgeving in overeenstemming te brengen met het Sociaal Charter, met name met artikel 17 (verbod op lijfstraffen) en met slotbeschouwing nr.40 van het VN-kinderrechtencomité.

IV. Aanbieden van gepaste ondersteuning en hulp aan minderjarige slachtoffers en daders van grensoverschrijdend gedrag en misbruik

- We engageren ons om kinderen en jongeren die het slachtoffer zijn van eender welke vorm van geweld adequaat toe te leiden tot de hulpverlening. We bekijken in dit verband de opportuniteit van een intensievere samenwerking tussen onderwijs, jeugd en sport met de hulplijn 1712 en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling. Voorst zorgen we ervoor dat vragen rond pesten een correcte opvolging krijgen.

- We gaan via expertisedeling na hoe we kunnen komen tot de uitbouw van laagdrempelige aanspreekpunten en –personen integriteit voor kinderen en jongeren. We gaan na waar die nog niet bestaan, we versterken de communicatie daarrond en organiseren vorming.
- We brengen in kaart welke klachtenprocedures voor grensoverschrijdend gedrag bestaan en formuleren, waar aangewezen, verbeterpunten.

Naast bovengenoemde gezamenlijke initiatieven worden ook een aantal **sectorspecifieke acties en maatregelen** genomen. Deze zijn opgenomen in bijlage 2.

De Vlaamse ministers van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport engageren zich om dit actieplan zorgzaam te monitoren via de beleidsdomein-overschrijdende werkgroep "integriteit" die in dit kader is opgericht, onder voorzitterschap van het kabinet van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

De Viceminister-president van de Vlaamse regering en Vlaams minister van Onderwijs

Hilde CREVITS

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Jo VANDEURZEN

De Vlaamse minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport

Philippe MUYTERS

De Vlaamse minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel

Sven GATZ

BIJLAGE 1**Overzicht acties en maatregelen in het kader van de bevordering en bescherming van de integriteit van minderjarigen in de jeugdhulp en de kinderopvang, het onderwijs, de jeugd- en de sportsector (2012-2015)****a) Gemeenschappelijke acties en maatregelen**

In elke sector werd werk gemaakt van de doorvertaling, bekendmaking en verspreiding van het Raamwerk "Seksualiteit en Beleid" van Sensoa en Child Focus. Dit gebeurde in nauw overleg met de betrokken administraties en relevante partners op het terrein. Het Raamwerk reikt organisaties handvatten en bouwstenen aan om hun beleid rond seksualiteit en lichamelijke integriteit te analyseren, te verfijnen en/of bij te sturen. In nagenoeg alle sectoren werd ook werk gemaakt van de doorvertaling van het "Vlaggensysteem", een methodiek om seksueel gedrag van kinderen en jongeren correct in te schatten en er gepast op te reageren. Belangrijk daarbij is dat vertrokken wordt van een positieve visie op seksualiteit waarbij jongeren alle kansen krijgen om zich op hun eigen tempo seksueel te ontwikkelen. In alle sectoren werd tenslotte ook ingezet op het versterken van de professionaliteit van vrijwilligers en professionals via vorming m.b.t. het "Raamwerk" en het "Vlaggensysteem".

Rond heel wat aspecten werd ook samengewerkt. Zo organiseerden de drie toenmalig ministers voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Onderwijs, Jeugd en Sport op 17 december 2012 een *gezamenlijke studiedag* voor het middenkader en de directies in het omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag. Daarbij werd een stand van zaken geschetst en werd duiding gegeven via casussen en good practices. Er ging ook aandacht naar praktijkgerichte procedures. Voorts investeerden het departement *Onderwijs en Vorming* en het departement *Welzijn, Volksgezondheid en Gezin* gezamenlijk in maatregelen die scholen kunnen nemen wanneer leerlingen ernstig probleemgedrag stellen. Het betreft de organisatie en ondersteuning van *time-out projecten en herstelgericht groepsoverleg*.

Het departement *Onderwijs en Vorming* en het beleidsveld *Jeugd* ontwikkelden een aantal gelijkaardige initiatieven in het kader van de *preventie en aanpak van (cyber)pesten*. Het betreft onderstaande acties.

- Tijdens de Week tegen Pesten werden kinderen, leerkrachten, scholen en jeugdorganisaties opgeroepen om samen de problematiek een halt toe te roepen via activiteiten en acties. Jeugdorganisaties, scholen en Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB's) kregen een overzicht van vormingsinitiatieven waaraan ze konden deelnemen.
- Het tijdschrift *Klasse (Onderwijs)* en het beleidsveld *Jeugd* ontwikkelden initiatieven in het kader van de "No Hate Speech campagne" van de Raad van Europa en zetten in op de bekendmaking van de no hate toolbox m.b.t. cyberpesten (<http://www.jongenvanzin.be/activiteiten/no-hate-omgaan-met-haatspraak-op-het-internet>).

b) Sectorspecifieke maatregelen en acties

Specifiek voor wat het **beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin** betreft, werden onderstaande acties gerealiseerd.

- De doorvertaling en de verspreiding van het Raamwerk "Seksualiteit en Beleid" voor de jeugdhulp en de kinderopvang. (<http://www.seksuelevorming.be/materiaal/raamwerk-seksualiteit-en-beleid-integrale-jeugdhulp>; <http://www.seksuelevorming.be/materiaal/raamwerk-seksualiteit-en-beleid-kinderopvang>)

- *Vorming* voor professionals
 - o Een aanbod vorming en deskundigheidbevordering werd uitgewerkt en gerealiseerd voor medewerkers van jeugdhulpvoorzieningen in *het omgaan met verontrustende situaties* (2011-2014). Het opzet was alle professionelen in de jeugdhulp in Vlaanderen te bereiken en hen te ondersteunen in het adequaat en respectvol omgaan met situaties waarin de integriteit van minderjarigen bedreigd wordt.
 - o Sensoa organiseerde vorming op maat rond het *Raamwerk Seksualiteit en Beleid* in de kinderopvang en in een aantal sectoren van integrale jeugdhulp, met name de inloopteams en CKG's (Kind en Gezin, 2013), de centra geestelijke gezondheidszorg (2013) en de centra algemeen welzijnswerk (2014). Voorts werd ook voorzien in een aanbod *Vlaggensysteem* op maat in de kinderopvang en in de bijzondere jeugdzorg.
 - o Sensoa werkte voor Zorginspectie een vormingsaanbod uit rond het *Vlaggensysteem* en het *Raamwerk Seksualiteit en Beleid*.
- Op 12 maart 2012 werd de hulplijn 1712 geïnstalleerd als hét aanspreekpunt voor de burger voor alle vormen van geweld, misbruik en kindermishandeling. Aan de opstart werd een sensibiliseringscampagne kindermishandeling gekoppeld (2012). In 2013 betrof de sensibiliseringscampagne intra-familiaal geweld met aandacht voor de positie van kinderen (als getuige of als slachtoffer van geweld). Met het oog op het kind-vriendelijker maken van 1712 werd een onderzoeksrapport gemaakt door Kind en Samenleving.

Bij de lancering van 1712 werden pakketten met drie affiches inzake geweld op kinderen verspreid naar jeugd- en sportorganisaties, scholen en CLB's. Het betreft de affiches "Brute pech of brute papa?", "Slechte dag of slechte vrienden?", "Slipje kwijt of onschuld kwijt?". Via een begeleidende brief die ondertekend werd door de ministers van welzijn, volksgezondheid en gezin, onderwijs, jeugd en sport werd gevraagd om de affiches zichtbaar aan te brengen in de eigen organisatie.

- Het invoeren van de verplichting voor erkende voorzieningen om in het kader van het kwaliteitsdecreet WVG te voorzien in een *procedure omgaan met grensoverschrijdend gedrag*, met inbegrip van een *meldplicht aan de erkennende overheid*. De verplichting om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen, te detecteren, er gepast mee om te gaan, te melden aan de functioneel bevoegde administratie en daar een registratie van bij te houden, werd recent opgelegd aan de welzijns- en gezondheidssectoren. Dit vergde een aanpassing van de respectieve kwaliteitsregelgevingen en voor de overheid een hierop aansluitend handhavingsbeleid. In alle sectoren is deze regelgeving in werking getreden.
- De overname van de chatbox www.nupraatikerover.be van Child Focus door het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) Brussel op 1 september 2014. De chatbox is bedoeld voor jongeren tussen 12 en 18 jaar die vragen hebben over of slachtoffer zijn van seksueel misbruik. Door zijn specificiteit werkt de chatbox drempelverlagend. Jongeren worden ondubbelzinnig uitgenodigd om over het thema te chatten. VK Brussel gaat een stap verder dan Child Focus en verleent naast ondersteuning, informatie en doorverwijzing ook advies en leidt toe naar hulpverlening.
- Tot en met 2013 werden subsidies toegekend aan een aantal (feitelijke) verenigingen en organisaties als tegemoetkoming in de kosten voor het organiseren van voorlichting, opleiding, vorming of training in het kader van de opvoeding van kinderen. Bedoeling was om opvoedingsverantwoordelijken in staat te stellen kennis, inzichten en vaardigheden te verwerven m.b.t. onder meer veilig internetgebruik door kinderen en m.b.t. (cyber)pesten. Daarnaast ontvangt Gezinsbond vzw een subsidie voor de uitvoering van een aantal activiteiten in het kader van de ondersteuning van de kwaliteit van de opvoeding in Vlaanderen. Concreet ontwikkelt Gezinsbond vzw publicaties en documentatiemateriaal voor ouders en andere opvoeders en worden vormingsmomenten georganiseerd ter ondersteuning van ouders bij hun taak als opvoeder en ter

ondersteuning, verdieping en eventueel uitbreiding van het sociaal netwerk van ouders. Thema's zoals pesten en seksualiteit bij tieners kwamen hierbij ook aan bod

- Het reguliere aanbod van de binnen Jongerenwelzijn erkende diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling voorziet in de mogelijkheid om, op verwijzing van de jeugdrechtbank, leerprojecten aan te bieden aan daders van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hiervoor wordt onder meer ook samen gewerkt met gespecialiseerde diensten zoals Exit in Brugge en Iter in Brussel.

Specifiek voor wat het **beleidsdomein Onderwijs** betreft, werden onderstaande acties gerealiseerd in het kader van de bevordering en bescherming van de seksuele integriteit van minderjarigen.

- Sensoa ontwikkelde het Raamwerk Seksualiteit en Beleid voor onderwijs in dialoog met de koepels, de centrumnetten, de koepels voor ouderverenigingen en de Vlaamse Scholierenkoepel. De bekendmaking gebeurde via een studiedag op 11 maart 2014, in aanwezigheid van de minister van onderwijs, de onderwijskoepels, de centrumnetten, de koepels voor ouderverenigingen en de Vlaamse Scholierenkoepel (<http://www.seksuelevorming.be/materiaal/raamwerk-seksualiteit-en-beleid-onderwijs>).
- *Vorming* en training van professionals en ouders en leerlingen m.b.t. het Raamwerk en m.b.t. het Vlaggensysteem.
 - o Sensoa ontwikkelde een train-the-trainer aanbod m.b.t. het Raamwerk voor afgevaardigden van de onderwijskoepels, de centrumnetten, de koepels voor ouderverenigingen en de Vlaamse Scholierenkoepel;
 - o Sensoa gaf vorming op maat m.b.t. het Vlaggensysteem en het Raamwerk;
 - o de koepels en centrumnetten organiseerden op hun beurt nascholing voor scholen en CLB's m.b.t. het Raamwerk en het Vlaggensysteem; de ouderkoepels ondersteunden ouders m.b.t. het bespreekbaar maken van vragen over seksueel grensoverschrijdend gedrag in scholen;
 - o een werkgroep onder leiding van het Departement Onderwijs en Vorming met vertegenwoordigers uit de onderwijskoepels, de centrumnetten, de koepels voor ouderverenigingen, de Vlaamse Scholierenkoepel en Sensoa volgt de implementatie van vorming en trainingen in onderwijs op en kwam op regelmatige tijdstippen samen om tijdig te kunnen inspelen op gesignaleerde noden en behoeften.

In het kader van de preventie en aanpak van (cyber)pesten werden onderstaande acties gerealiseerd.

- Het departement Onderwijs en Vorming werkte mee aan de organisatie van de "Safer Internet Day". Op deze jaarlijkse dag worden scholen aangezet tot een verantwoord gebruik van online communicatiemiddelen zoals internet en gsm.
- In 2014 vond een sensibiliseringscampagne plaats rond "online privacy" met links naar cyberpesten. In dit kader werden drie lessenspakketten en een infobundel voor leraren verspreid naar alle secundaire scholen. Ook het boek "Mediawijs Online" werd aan alle secundaire scholen bezorgd.
- In samenwerking met Child Focus, de Gezinsbond en de ouderverenigingen subsidieerde het departement Onderwijs en Vorming ouderavonden over het als ouder *omgaan met media*. De focus lag op de rol als ouder/opvoeder en bevat tips en tricks. Het departement financierde ook ouderavonden over veilig ICT-gebruik in leerplichtscholen. Scholen konden kiezen voor een algemene vormingsavond over online veiligheid of een avond over cyberpesten. De nadruk lag daarbij op preventie. Meer info is te vinden op www.veiligonline.be.

- Het Departement Onderwijs en Vorming was/is vertegenwoordigd in de gebruikerscommissie van het grootschalig onderzoeksproject "Friendly Attack" over de aanpak van cyberpesten: <http://www.friendlyattac.be/> Met dit project wordt nagegaan hoe technologische middelen kunnen ingezet worden in gezondheids-interventies bij jongeren rond cyberpesten.
- De voorbije jaren verstuurde het departement Onderwijs en Vorming onderstaande door Child Focus uitgewerkte lessenkassetten naar scholen:
 - o brochure "De Juiste Click" (BaO)
 - o lessenkasset "Kids in Cyberland" (BaO).
 - o lessenkasset "Connected" (SO)
 - o lessenkasset "Think before you post (SO)
 - o affiche "veilig chatten" met tips voor jongeren (BO en SO)
 - o veilig internet Gezinskasset (BO)
- Er werd gewerkt aan Re:pest, een programma dat een bijdrage wil leveren aan het voorkomen van pestgedrag op scholen en aan het verhogen van het welbevinden in de klas. Het lessenkasset richt zich op de eerste en de tweede graad van het secundair onderwijs. Re:Pest bestaat uit volgende onderdelen:
 - o een handleiding als hulpmiddel voor schoolpersoneel om samen met leerlingen te werken aan een veilige leeromgeving.
 - o vorming bereidt leerkrachten voor om van start te gaan met het lessenkasset
 - o de website www.howest.be/repest bevat aanvullende informatie bij de lessenreeks zoals voorbeelden, filmpjes, oefeningen, wetenschappelijk onderzoek en actuele berichtgeving;
 - o een gids voor ouders met informatie en tips.
 - o de game Re:Pest, waardoor leerlingen op een aantrekkelijke manier kennis kunnen maken met situaties en rollen bij pestgedrag.
- Scholen kunnen sinds 2012 een beroep doen op het "Kenniscentrum Mediawijsheid" (www.mediawijs.be). Het Kenniscentrum voorziet in vorming, materiaal en kennisopbouw over alle aspecten van mediageletterdheid. Het omgaan met digitale risico's zoals cyberpesten is daar een onderdeel van. (<http://mediawijs.be/dossiers/dossier-cyberpesten>).

Specifiek voor wat het **beleidsveld Jeugd** betreft, werden onderstaande initiatieven genomen.

- Op basis van het decreet jeugd- en kinderrechtenbeleid (2012) werden verenigingen informatie en participatie gesubsidieerd met als doel een kwaliteitsvol informatiebeleid voor of over de jeugd of over de rechten van het kind te maken of over te brengen, participatieprocessen te begeleiden en mediaproductie door en over de jeugd te begeleiden. In 2014 waren verschillende organisaties uit de jeugdsector actief rond pesten (5), seksuele voorlichting (7), nieuwe media en mediawijsheid (8).
- Het informeren van kinderen (11-15 j.) en jongeren (16-22 j.) via de jongerengids en de websites (www.jongerengids.be, <http://www.jongenvanzin.be/voorjongeren> en www.allesoverjeugd.be)
- Het informeren van professionals en vrijwilligers over relaties en seksuele vorming, geweld en (cyber)pesten (<http://www.jongenvanzin.be/vorming-en-workshops> <http://jeugdinfotheek.be/>, <https://ambassade.be/thema-algemeen/welzijn/wat-we-doen/traject-geweld-de-georganiseerde-vrije-tijd>).

- De afdeling Jeugd coördineerde de implementatie van de "No Hate Speech Campagne" van de Raad van Europa voor Vlaanderen. Het betreft een online campagne tegen online haat zaaien (hate speech) en voor mensenrechten.
De campagne gaat in tegen het uiten van haat in al zijn vormen (inclusief cyberpesten en cyberhaat). Op 26 juni 2013 werd het Belgische luik van de campagne gelanceerd met een flashmob en straatdans op het Flageyplein in Brussel. De toenmalige minister van Jeugd lanceerde medio 2013 een projectoproep Verdraagzaamheid. Jeugdorganisatie Jong & Van Zin stond in voor de uitrol van de campagne in Vlaanderen (01/10/2013 tot 31/10/2014). Ze stonden in voor volgende acties: opmaak van de Toolbox "No Hate", training van een peer group, een mediastunt met bekende rolmodellen, vertaling van een aantal tools voor de jeugdsector, uitdelen van tattoos op zomerfestivals, jeugdwerkevents en zomerkampen. De "No Hate Speech campagne" werd afgesloten met een internationale conferentie in het Egmontpaleis in het kader van het Belgisch voorzitterschap van de Raad van Europa op 8 mei 2015 (voorafgegaan door een jongerenluik op 7 mei). Beide werden mede georganiseerd door de Vlaamse minister van Jeugd.

In het kader van het Raamwerk "Seksualiteit en beleid" en het Vlaggensysteem werden onderstaande acties gerealiseerd.

- De ontwikkeling en verspreiding van het Vlaggensysteem "(N)Iets mis mee?! Omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag in het jeugdwerk".
Dit is een instrument voor (lokale) jeugdwerkers om bewust te leren omgaan met seksueel getinte situaties in een jeugdwerkcontext. In dit kader werd ook vorming georganiseerd voor vrijwilligers en professionals. Eind september 2015 werd het instrument geactualiseerd met:
 - een andere vlag & reactie voor sommige situaties;
 - nieuwe situaties in de context van nieuwe media;
 - het actieplan 'Hoe ga je om met een vermoeden, melding of onthulling van seksueel grensoverschrijdend gedrag/seksueel misbruik?' en
 - een wegwijzer bij een kwaliteits-, preventie- en reactiebeleid rond seksualiteit met basisinformatie over ondersteunende instanties.
(<http://www.jongenvanzin.be/publicatie/niets-mis-mee-omgaan-met-seksueel-grensoverschrijdend-gedrag-het-jeugdwerk>)
- De ontwikkeling en verspreiding van het spel "Oké?!" over seksueel grensoverschrijdend gedrag door Jong & Van Zin voor jongeren tussen 12 en 16 jaar in 2013. In september 2015 werd dit instrument geactualiseerd.
(<http://www.jongenvanzin.be/ok%C3%A9%3F%21>)
- De doorvertaling door Sensoa en Child Focus van het Raamwerk "Seksualiteit en Beleid" voor de jeugdsector in opdracht van de afdeling Jeugd (Vlaams ministerie van Cultuur, Jeugd, Sport en Media) i.s.m. verschillende jeugdorganisaties en verspreiding ervan.
(<http://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/raamwerk-seksualiteit-en-beleid-kwaliteit-preventie-en-reactie-in-jouw-organisatie-versie-voor-de-jeugdsector>; http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/vjkb_thema_integriteit.aspx).
- In opvolging van de engagementsverklaring werd een overleg met de jeugdsector georganiseerd alsook een train the trainers traject.

Specifiek voor wat het **beleidsveld Sport** betreft, kan verwezen worden naar het kaderdecreet gezond en ethisch sporten van 20 december 2013 waar het integriteitsthema een belangrijke pijler vormt.

Vlaanderen zet in op een ethisch sportklimaat, waarbij ethische principes bewust(er) in het beleid, de doelstellingen en de werking van de sportsector worden opgenomen en de positieve waarden van de sport worden uitgedragen. Ethisch sporten vertrekt vanuit drie pijlers: individuele of persoonlijke integriteit (fysieke, psychische en seksuele), fair play en sociale integriteit (solidariteit, diversiteit en inclusie). Het belang van het kind verdient

daarbij bijzondere aandacht. Het ondersteunen van kennisdeling, de uitwisseling van goede praktijken en de ontwikkeling van expertise en instrumenten zijn hierbij cruciaal.

Onderstaande acties werden gerealiseerd.

- In het kader van het decreet gezond en ethisch sporten van 20 december 2013 werd het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport (ICES) erkend voor een beleidscyclus van drie jaar. ICES ondersteunt, informeert en stimuleert de Vlaamse sportsector om actief te investeren in ethische waarden en normen die belangrijk zijn bij een kwaliteitsvolle sportbeoefening. In dit verband kan verwezen worden naar een recente campagne met een filmpje en een ludieke kleedkamerdeurhanger (www.sportmetgrenzen.be).
- In 2014 werd in het kader van de overheidsopdracht "Ethisch Verantwoord Sporten" door de Universiteit Antwerpen een *grootschalig onderzoek* uitgevoerd bij 2044 Vlaamse volwassenen tussen 18 en 50 jaar. Uit de resultaten bleek dat 17% van hen minstens één ervaring rapporteerde van seksueel grensoverschrijdend gedrag in een sportomgeving voor de leeftijd van 18 jaar.
(http://www.ethicsandsport.com/projecten/detail/overheidsopdracht_ evs)
- De opstart van een *strategisch lerend netwerk* tussen de belangrijkste stakeholders van de sportsector en het Kinderrechtencommissariaat in uitvoering van het decreet gezond en ethisch sporten van 20 december 2013. Het jaarthema 2015 stond in het teken van het ethisch begeleiden, het ethisch handelen en ethische dilemma's waarmee trainers, coaches en sportbegeleiders geconfronteerd worden. De Vlaamse Trainersschool en het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport sloegen de handen in elkaar om trainers te ondersteunen. Er wordt gewerkt met visueel voorgestelde probleemsituaties en mogelijke oplossingen rond onder meer het overschrijden van grenzen, agressie en fair play.

In het kader van het Raamwerk "Seksualiteit en beleid" en het Vlaggensysteem werden onderstaande acties gerealiseerd.

- De doorvertaling en verspreiding van het Raamwerk "Lichamelijke en Seksuele Integriteit en Beleid in de Sport", waarbij expliciet aandacht gaat naar het aspect van lichamelijk contact en de fysieke aspecten verbonden aan sport. Het Raamwerk werd ontwikkeld door Sensoa i.s.m. het departement CJSM, het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport, Bloso, Bond Voor Lichamelijke Opvoeding, Stichting Vlaamse Schoolsport, het Vlaams Bureau voor Sportbegeleiding, het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid en de Vlaamse Sportfederatie,
(http://www.ethicsandsport.com/sport_met_grenzen/instrumenten of <https://cjsm.be/gezondsporten/themas/ethisch-sporten/lichamelijke-en-seksuele-integriteit/instrumenten/raamwerk-lichamelijke-en-seksuele-integriteit-en-beleid-de-sport>)
- De ontwikkeling en verspreiding van "Sport met grenzen: beleidsinitiatieven", een brochure gedistilleerd uit het Raamwerk. De brochure helpt sportorganisaties op weg om op een laagdrempelige manier aan de slag te gaan met lichamelijk en seksueel grensoverschrijdend gedrag.
(http://www.ethicsandsport.com/sport_met_grenzen/instrumenten)
- De doorontwikkeling, verspreiding en herwerking van het Vlaggensysteem "Sport met Grenzen", gekoppeld aan de organisatie van een vormings- en bijscholingsaanbod voor verantwoordelijken en trainers in sportorganisaties.
(http://www.ethicsandsport.com/sport_met_grenzen/instrumenten)

BIJLAGE 2**Sectorspecifieke acties en maatregelen in het kader van de bevordering en bescherming van de fysieke, psychische en seksuele integriteit van de minderjarige (2014-2019)****I. Kennisverruiming en kennisdeling*****Specifieke acties vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin***

Om zicht te krijgen op de mate waarin kinderen en jongeren in de hulpverlening en de kinderopvang geconfronteerd worden met geweld maakt het departement WVG werk van monitoring van grensoverschrijdend gedrag via audit in Vlaamse jeugdhulpvoorzieningen en de kinderopvang. Dit gebeurt in overleg met Zorginspectie, wetenschappers en het werkveld. Daarbij wordt in elk geval gepeild naar de aanwezigheid van een procedure inzake grensoverschrijdend gedrag en naar de wijze van rapportage aan de erkennende overheid.

Specifieke acties vanuit het beleidsdomein Onderwijs

We gaan na welke aanvullende maatregelen kunnen genomen worden om het welbevinden van kinderen en jongeren op school te versterken via het platform "Welbevinden en Pesten" dat door de Vlaamse Onderwijsraad werd opgericht.

Specifieke acties vanuit het beleidsveld Jeugd

We ondersteunen verder de werking van Awel in het signaleren van wat leeft bij kinderen en jongeren.

II. Algemene ondersteunende en sensibiliserende acties naar de brede bevolking***Specifieke acties vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin***

We maken verder werk van sensibiliseringscampagnes in het kader van de bekendmaking van 1712 en van de chatbox "nupraatikerover.be".

Specifieke acties vanuit het beleidsdomein Onderwijs

- We nemen in de overeenkomsten met de koepels van ouderverenigingen het informeren en sensibiliseren van ouders over (cyber)pesten mee in de samenwerking met scholen.
- We verlengen de samenwerking met Child Focus, de Gezinsbond en de ouderverenigingen om ouders te informeren over de mogelijkheden en de gevaren van internet, met specifieke aandacht voor cyberpesten.

Specifieke acties vanuit het beleidsveld Jeugd

- In samenwerking met Tumult zetten we initiatieven op om kinderen en jongeren een actieve cultuur van vrede en geweldloosheid te laten ontdekken, vorm te geven en uit te dragen.
- We ondersteunen verder de werking van Awel (telefoonlijn, e-mail, chatbox en forum), Jong & Van Zin en de Kinderrechtswinkel in het informeren en adviseren van kinderen en jongeren en het ondersteunen van vrijwilligers en professionals.
- We zetten in samenwerking met "Mediaraven" in op het versterken van de mediacompetenties en mediawijsheid van kinderen, jongeren en jeugdwerkers en ondersteunen het brede jeugdwerk in het werken met digitale media.

III. Adequat en gepast omgaan met de integriteit van minderjarigen en met grensoverschrijdend gedrag en misbruik van kinderen en jongeren in de betrokken sectoren

Specifieke acties van het beleidsdomein Onderwijs en het beleidsveld Jeugd

We zetten in op het versterken van "peer support" (= jongeren vaardigheden bijbrengen om mekaar te ondersteunen). Het beleidsveld Jeugd voorziet via samenwerking met "Jong & Van Zin" in vorming voor jongeren en werkt aan een actief forum, gemodereerd door jongeren. In 2017 wordt een studiedag georganiseerd over de toepassing van "peer support".

Het beleidsdomein Onderwijs promoot de methodiek van leerlingenbemiddeling als een manier van conflictoplossing waarbij kinderen en jongeren, na een specifieke opleiding, kunnen optreden als bemiddelaar bij conflicten. In dit kader werd een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met de Vlaamse Scholierenkoepel om "peer mediation" (leerlingenbemiddeling) te promoten. Er werd een digitale tool rond leerlingenbemiddeling en pesten gemaakt die werd voorgesteld op een studiedag.

Specifieke acties vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

De voorzieningen in de integrale jeugdhulp en de kinderopvang maken verder werk van de procedure ter preventie, detectie en aanpak van grensoverschrijdend gedrag.

Specifieke acties vanuit het beleidsdomein Onderwijs

- We continueren de ondersteuning van scholen bij het realiseren van ICT-veiligheid via het e-safety label project. Op basis van een online vragenlijst kunnen scholen hun beleidsplanning, ICT-infrastructuur en educatieve aanpak van ICT-veiligheid evalueren. Op basis van de resultaten ontvangt elke school een persoonlijk actieplan om zwakke punten weg te werken en de ICT-veiligheid te verhogen. Het e-safety project voorziet ook een webportaal met leermiddelen, infobrochures en checklists.
- We werken samen met het Kenniscentrum Mediawijsheid aan een project rond cyberpesten dat een aantal kaders, methodieken en inzichten uit de "Whole School Approach" helpt garanderen. Preventie, detectie en interventie vormen daarbij een belangrijke focus. We werken in dit verband aan een tool en organiseren training voor schoolteams. We betrekken het Kenniscentrum eveneens bij het project "ouder-kind communicatie" van Odisee in het kader van de aanpak van "sexting" en cyberpesten. Hierbij hebben we oog voor een gezamenlijke aanpak van ouders en leerkrachten m.b.t. deze problematiek.
- We verlengen het project Re:pest, een educatief project tegen pesten dat bestaat uit verschillende onderdelen en dat gericht is op leerlingen uit de eerste en de tweede graad van het secundair onderwijs

Specifieke acties vanuit het beleidsveld Jeugd

- We werken samen met jeugdorganisatie Jong & Van Zin voor de begeleiding van kinderen, jongeren en hun begeleiders om zelfbewuste keuzes te maken op het vlak relaties en seksualiteit. Zo wordt vorming aangeboden m.b.t het vernieuwde instrument "(N)iets mis mee?! Omgaan met seksueel grensoverschrijdend gedrag in het jeugdwerk".

Specifieke acties vanuit het beleidsveld Sport

- We voorzien via het project "Time Out tegen Pesten" in begeleiding en vorming voor beleidsverantwoordelijken en begeleiders van sportorganisaties. ICES vzw heeft hierin een coördinerende rol en voorziet via haar vernieuwde website (www.ethischsporten.be) in informatie en instrumenten via een thematisch overzicht enerzijds en een geïntegreerde aanpak op beleidsniveau anderzijds.
- We garanderen dat ethisch handelen een rode draad vormt in de verschillende opleidingsonderdelen van de Vlaamse Trainersschool (VTS) en in de competentieprofielen van de trainersprofielen. De campagne van VTS en ICES met 10 praktijkfiches rond ethische dilemma's wordt verwerkt tot een vormingsaanbod voor trainers en sportorganisaties. Een project rond 'motiverend coachen' wordt verder uitgerold.
- We maken werk van een nieuw decreet op de georganiseerde sportsector opdat sportfederaties tegen 2020 performanter, krachtadiger en efficiënter kunnen werken. Met het oog op de verruiming van het kwalitatief sportaanbod wordt hiermee verder werk gemaakt van het stimuleren van een ethisch sportklimaat, een goed bestuur en integer handelen.

IV. Aanbieden van gepaste ondersteuning en hulp aan minderjarige slachtoffers en daders van grensoverschrijdend gedrag en misbruik.

Specifieke acties vanuit het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

We onderzoeken, in overleg met het bestaande aanbod o.a. de diensten voor herstelgerichte en constructieve afhandeling, de opportuniteit van een rechtstreeks toegankelijk aanbod van herstelbemiddeling bij grensoverschrijdend gedrag voor minderjarigen. We bekijken hoe de bestaande expertise inzake bemiddeling en ondersteuning van slachtoffers binnen het beleidsdomein meer flexibel kan ingezet worden binnen de onderwijs- en vrije tijdscontext.